EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 3. 11. 2025
COM(2025) 658 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o potravinách a zložkách potravín upravovaných ionizujúcim žiarením v období 2022 – 2023

Obsah

ZHRNUTIE 2
1. SÚVISLOSTI 2
2. POVOLENÉ ZARIADENIA NA OŽAROVANIE 3
3. VÝSLEDKY KONTROL VYKONANÝCH V ZARIADENIACH NA OŽAROVANIE V OBDOBÍ 2022 – 2023 4
4. VÝSLEDKY KONTROL VYKONANÝCH V ŠTÁDIU UVÁDZANIA VÝROBKOV NA TRH 5

ZHRNUTIE

Podľa článku 7 ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/2/ES z 22. februára 1999[1] o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa potravín a prídavných látok do potravín upravovaných ionizujúcim žiarením členské štáty musia každý rok postúpiť Komisii:

– výsledky kontrol vykonaných v zariadeniach na ionizujúce žiarenie vrátane kategórií a množstiev potravín upravovaných ionizujúcim žiarením a aplikovaných dávok a

– výsledky kontrol vykonané v štádiu uvádzania výrobkov na trh.

V článku 7 ods. 4 smernice sa od Komisie vyžaduje, aby v Úradnom vestníku Európskej únie každoročne uverejňovala správu na základe informácií, ktoré poskytujú vnútroštátne dozorné orgány.

Táto správa sa vzťahuje na obdobie od 1. januára 2022 do 31. decembra 2023. Obsahuje súhrn informácií, ktoré Komisii zaslali členské štáty EÚ a Severné Írsko.

Tri členské štáty EÚ a krajiny EZVO nepredložili v rokoch 2022 a 2023 údaje.

Obdobie: 1. januára 2022 – 31. decembra 2023

Príslušné krajiny: členské štáty EÚ a Severné Írsko

Zariadenia na ožarovanie:

– Počet krajín s povolenými zariadeniami: 13 členských štátov a Nórsko

– Počet povolených zariadení: 23

– Počet zatvorených zariadení: 0

– Počet krajín, v ktorých sa uskutočňuje ožarovanie: 10 členských štátov

Údaje o upravovaní ožarovaním:

– Množstvo výrobkov, ktoré boli upravované: 4 198,2 tony (–16,5 % v porovnaní s obdobím 2020 – 2021)

– Hlavné upravované komodity: „mrazené žabie stehienka“ (70,31 %), „sušené aromatické byliny, koreniny a rastlinné prísady“ (27,62 %) a „mechanicky separované hydinové mäso“ (2,07 %).

– Hlavné miesto ožarovania: Belgicko (69,9 %)

Kontroly v štádiu uvádzania na trh:

– Počet analyzovaných vzoriek: 7 205

– Počet nevyhovujúcich vzoriek: 51 (0,71 %)

– Hlavné analyzované komodity: „byliny a koreniny“ (46,97 %) a „obilniny, semená, zelenina, ovocie a výrobky z nich“ (23,36 %)

1. SÚVISLOSTI

Ožarovanie potravín je upravovanie potravín určitým typom žiarivej energie známej ako ionizujúce žiarenie. Žiarivá energia má odlišné vlnové dĺžky a stupne výkonu a zanikne

[1] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 1999/2/ES z 22. februára 1999 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa potravín a prídavných látok do potravín upravovaných ionizujúcim žiarením (Ú. v. ES L 066, 13.3.1999, s. 16). ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1999/2/2008-12-11.

pri odstránení zdroja energie. Ožarovanie sa používa na sanitárne a fytosanitárne účely na usmrcovanie patogénnych baktérií (ako sú *Salmonella*, *Campylobacter* a *E. coli*), ktoré môžu spôsobiť otravu z potravín, a na odstránenie organizmov škodlivých pre rastliny alebo rastlinné výrobky, ako napr. hmyz a iní škodcovia. Používa sa aj na oddialenie dozrievania ovocných plodov, na zastavenie klíčenia zeleniny (napríklad cibule a zemiakov) a v konečnom dôsledku na predĺženie trvanlivosti potravín. Ožarovanie potravín nemôže nahradiť správnu manipuláciu s potravinami. Ožarované potraviny si aj naďalej vyžadujú vhodné chladenie a v prípade potreby sa pred konzumáciou musia tepelne upraviť.

Regulačný rámec EÚ na ožarovanie potravín („smernice o ožarovaní potravín“) pozostáva zo:

– smernice 1999/2/ES (rámcová smernica). Obsahuje ustanovenia týkajúce sa výroby potravín a zložiek potravín upravovaných ionizujúcim žiarením, ako aj ich uvádzania na trh a dovozu,

– smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/3/ES (vykonávacej smernice) z 22. februára 1999 o zostavení zoznamu potravín a prídavných látok do potravín upravených ionizujúcim žiarením v Spoločenstve[2]. Tento zoznam v súčasnosti zahŕňa len jednu kategóriu potravín: sušené aromatické byliny, koreniny a rastlinné prísady.

Okrem toho Komisia uverejňuje v Úradnom vestníku Európskej únie zoznam vnútroštátnych povolení pre iné potraviny a zložky potravín, ktoré sa môžu upravovať ionizujúcim žiarením.

Potraviny a zložky potravín možno upravovať ionizujúcim žiarením len v povolených zariadeniach na ožarovanie. Zariadeniam nachádzajúcim sa na území EÚ udeľujú povolenia príslušné orgány členských štátov. V článku 7 ods. 3 smernice 1999/2/ES sa od členských štátov vyžaduje, aby poskytli Komisii zoznam svojich povolených zariadení na ožarovanie. Tento zoznam sa uverejňuje v Úradnom vestníku Európskej únie[3].

Podľa článku 6 smernice 1999/2/ES musia byť všetky ožarované potraviny alebo ožarované zložky zložených potravín označené slovami „ožarovaný“ alebo „upravovaný ionizujúcim žiarením“.

Európsky výbor pre normalizáciu (CEN) štandardizoval niekoľko analytických metód s cieľom kontrolovať správne vykonávanie tejto požiadavky na označovanie a odhaliť potraviny, ktoré mohli byť nezákonne upravené ionizujúcim žiarením.

2. POVOLENÉ ZARIADENIA NA OŽAROVANIE

Na konci vykazovaného obdobia (1. januára 2022 – 31. decembra 2023) bolo v EÚ 23 povolených zariadení na ožarovanie, ktoré sa nachádzali v 13 členských štátoch: Francúzsko (5), Nemecko (5), Bulharsko (2), Holandsko (2), Španielsko (1), Belgicko (1), Česká republika (1), Chorvátsko (1), Estónsko (1), Taliansko (1), Maďarsko (1), Poľsko (1) a Rumunsko (1).

Z týchto 13 členských štátov vybavených zariadeniami na ožarovanie sa v dvoch neožiarili v období 2022 – 2023 žiadne potraviny a jeden z týchto štátov nepredložil údaje.

[2] Ú. v. ES L 66, 13.3.1999, s. 24.

[3] Ú. v. EÚ C 37, 30.1.2019, s. 6 – 10.

3. VÝSLEDKY KONTROL VYKONANÝCH V ZARIADENIACH NA OŽAROVANIE V OBDOBÍ 2022 – 2023

V členských štátoch EÚ bolo počas rokov 2022 a 2023 upravených ionizujúcim žiarením spolu 4 198,2 tony potravín. Takéto upravovanie sa uskutočňovalo najmä v Belgicku, kde sa upravilo 69,9 % ožiarených potravín v EÚ.

Tromi najčastejšie ožarovanými komoditami v EÚ boli mrazené žabie stehienka (70,31 %), sušené aromatické byliny, koreniny a rastlinné prísady (27,62 %) a mechanicky separované hydinové mäso (2,07 %).

Obrázok 1 znázorňuje rozdelenie výrobkov ožarovaných v povolených zariadeniach v členských štátoch EÚ v období 2022 – 2023.

Obrázok 1 – Rozdelenie podľa kategórie ožarovaných potravín v EÚ v období 2022 – 2023

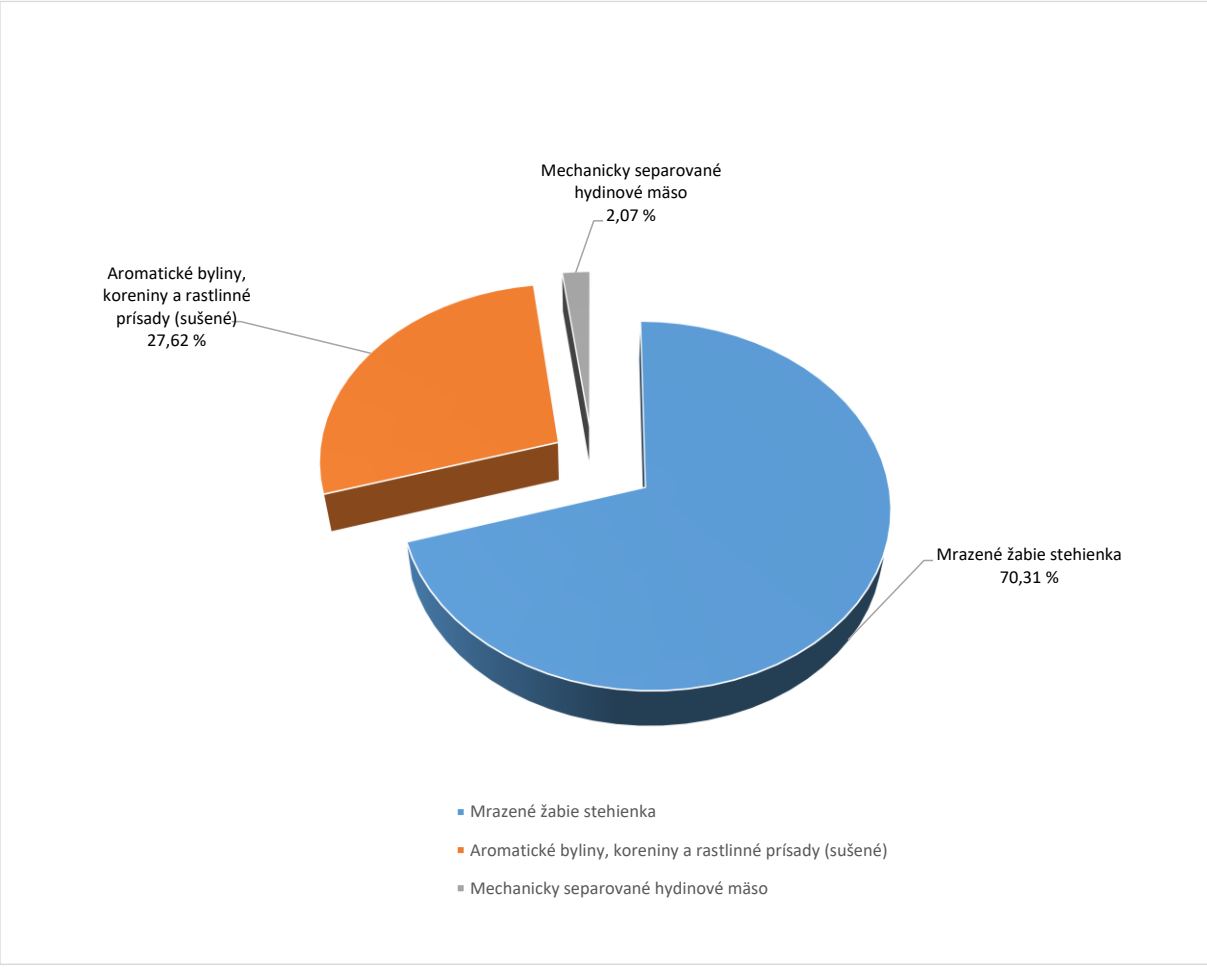

Ako možno vidieť na obrázku 2, množstvo potravín (v tonách) upravovaných ionizujúcim žiarením v EÚ od roku 2010 klesá.

Obrázok 2 — Množstvo potravín upravovaných ionizujúcim žiarením v povolených zariadeniach na ožarovanie v Európskej únii od roku 2010

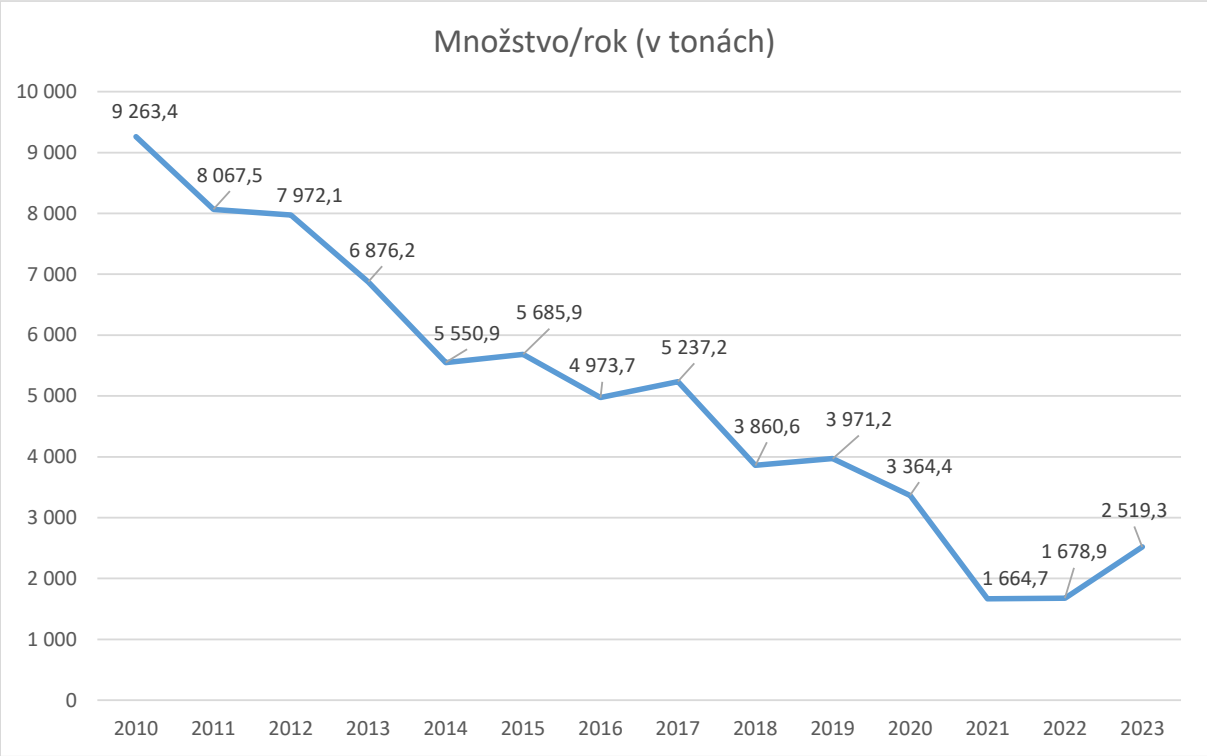

4. VÝSLEDKY KONTROL VYKONANÝCH V ŠTÁDIU UVÁDZANIA VÝROBKOV NA TRH

V období 2022 – 2023 zanalyzovalo 20 členských štátov EÚ 7 205 vzoriek na účely zistenia ionizovaných potravín vo fáze uvádzania na trh (vrátane potravín dovážaných z krajín mimo EÚ), t. j. celkovo o 6 % menej ako v rokoch 2020 – 2021. Údaje o každom členskom štáte EÚ sú k dispozícii v prílohe II a zhrnuté na obrázku 3.

Obrázok 3 – Vzorky analyzované v štádiu uvádzania výrobkov na trh v každom členskom štáte v období 2022 – 2023

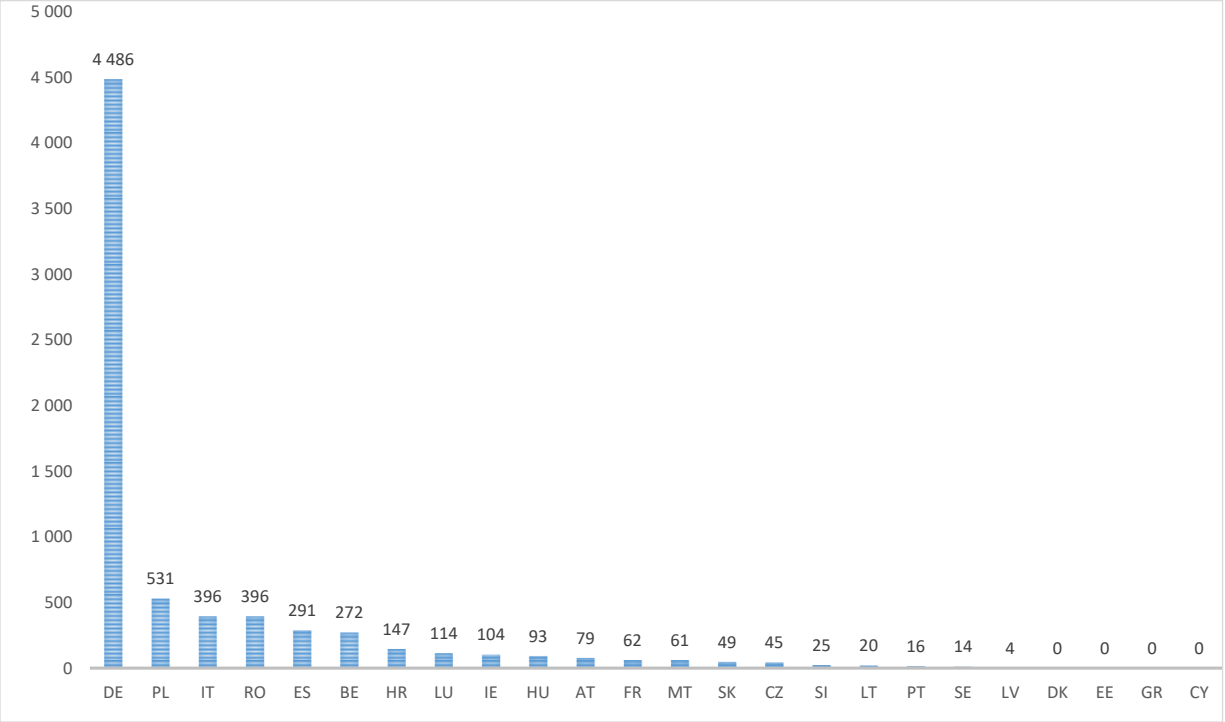

Štyri členské štáty nevykonali v rokoch 2022 – 2023 žiadne analytické kontroly vo fáze uvádzania výrobkov na trh z dôvodu nedostatočnej laboratórnej kapacity (Cyprus a Grécko), personálnych obmedzení (Estónsko) alebo z iných dôvodov (Dánsko).

Z celkového počtu 7 205 analyzovaných vzoriek bolo 51 nevyhovujúcich (0,71 %) a zo 105 vzoriek (1,46 %) vyplynuli nejednoznačné výsledky. V prípade nevyhovujúcich vzoriek sa zistilo najmä nesprávne označenie a zakázané ožarovanie. Percentuálny podiel nevyhovujúcich vzoriek (0,71 %) bol mierne nižší ako v predchádzajúcom vykazovanom období 2020 – 2021 (0,9 %).

V štádiu uvádzania na trh, ako je znázornené na obrázku 4, predstavovala väčšina analyzovaných potravín „byliny a koreniny“ (46,97 %), za ktorými nasledovali „obilniny, semená, zelenina, ovocie a výrobky z nich“ (23,36 %).

Obrázok 4 – Kategórie potravín analyzovaná v štádiu uvádzania výrobkov na trh v Európskej únii v období 2022 – 2023

